

Sociālā aizsardzība

Ko Eiropas Parlaments dara šajā jomā?

Eiropas Parlamenta
birojs Latvijā

Eiropas Parlaments (EP) regulāri aptaujā Eiropas Savienības (ES) iedzīvotājus, lai noskaidrotu: kas mums visvairāk interesē, rūp vai satrauc? Atbilstoši EP Eiroparometra datiem, ES pilsoņi, arī Latvijas iedzīvotāji, kā vienu no prioritātēm vērtē sociālo aizsardzību.

[Saskaņā ar EP Eiroparometra datiem](#) (2019. gada oktobris) Latvijas iedzīvotāju vērtējumā Eiropas Parlamenta galvenais uzdevums būtu samazināt sociālo atstumtību un nabadzību - Latvijā tā vērtē 40% respondentu (Eiropā - 31%).

Veselības aprūpes, nodarbinātības un sociālās politikas īstenošana ir katras dalībvalsts valdības kompetencē (piemēram, ES valstu valdības lemj par tādiem jautājumiem kā minimālā alga, pensionēšanās vecums vai pabalsti bezdarbniekiem), taču ES ar finansējumu būtiski atbalsta, papildina un sekmē dalībvalstu centienus. [EP vienmēr ir aktīvi piedalījies ES rīcības izstrādē nodarbinātības un sociālās politikas jomā](#), lai stiprinātu ES spējas apkarot bezdarbu un uzlabot darba un dzīves kvalitāti visiem iedzīvotājiem.

[ES 2020. g. budžeta](#) sagatavošanas procesā abi ES likumdevēji (EP un ES Padome) panāca vienošanos sniegt vairāk atbalsta noteiktajām prioritātēm: klimata aizsardzība, jauniešu iespējas un cīņa pret bezdarbu. Parlamentam izdevās panākt budžeta papildināšanu kopumā par EUR 850 miljoniem, nodrošinot papildus EUR 50 miljonus programmai *Erasmus+*, EUR 28,3 miljonus jaunatnes nodarbinātības iniciatīvai (un apņemšanās, nepieciešamības gadījumā, 2020. gadā to papildināt par vēl 50 miljoniem). Attiecībā uz [nākamo ES daudzgadu budžetu \(2021-2027\)](#) iepriekšējā sasaukuma EP deputāti jau noteikuši prioritātes sarunām ar ES dalībvalstīm 2018. gadā, mudinot vairāk līdzekļu atvēlēt jauniešiem, pētniecībai, ekonomikas izaugsmei un nodarbinātībai, kā arī cīņai ar klimata pārmaiņām. Devītā sasaukuma deputāti [apliecināja savu atbalstu](#) EP nostājai 2019. gada oktobrī.

Gadu gaitā ES ir attīstījusi savu sociālo dimensiju, un tās rīcībā ir virkne darbarīku sociālajā jomā. Tie ir ES tiesību akti, fondi un instrumenti, kuri dod iespēju koordinēt un pārraudzīt valstīs īstenotos politikas virzienus. ES mudina dalībvalstis apmainīties ar paraugpraksi tādās jomās kā sociālā integrācija, nabadzības novēršana un pensijas.

Nozīmīgi EP LĒMUMI sociālā jomā:

- EP [apstiprināja](#) jaunus noteikumus par pielāgojamiem darba apstākļiem, kā arī labākiem nosacījumiem vecāku un aprūpētāja atvaļinājumu izmantošanai, lai nodrošinātu [darba un privātās dzīves pienācīgu līdzsvaru](#) un nostiprinātu vecāku un aprūpētāju tiesības.
- EP [apstiprināja jaunus noteikumus](#), kas nodrošina jaunu [minimālo tiesību apjomu](#) attiecībā uz darba nosacījumiem visiem darbiniekiem ES, ieskaitot mazāk aizsargāto darbinieku kategoriju ar plaši neizplatītiem darba līgumiem un tos, kuri veic nestandarta darbus, piemēram, "gabaldarbu ekonomikas" (*gig economy*) nodarbināto minimālajām tiesībām.
- EP [apstiprināja Eiropas Darba iestādes](#) izveidi, ar mērķi stiprināt visa līmeņa darba tirgus iestāžu sadarbību un uzlabot starpvalstu problēmu risināšanu, lai nodrošinātu taisnīgu un vienkāršu ES noteikumus tādos jautājumos kā darbaspēka mobilitāte un sociālās drošības koordinācija.
- EP [apstiprināja ES tiesību aktu par pieejamību](#), kas daudzus ikdienā lietotamus produktus un pakalpojumus, kā viedtālruni, datoru vai maksājumu termināli, padarīs pieejamus cilvēkiem ar invaliditāti, kā arī vecāka gadagājuma cilvēkiem.

- EP [pienēma](#) trešo grozījumu 2004. gada direktīvai par darba ņēmēju aizsardzību pret risku, kas saistīts ar [kancerogēnu vai mutagēnu iedarbību darba vietā](#), lai turpinātu uzlabot darba apstākļus un samazinātu vēža risku izplatību darba ņēmēju vidū. Grozītā ES direktīva tagad ietver pieļaujamās iedarbības robežvērtības 27 vēzi izraisošām ķīmikālijām.

Turpmākie pasākumi

- [Eiropas Sociālais fonds Plus \(ESF+\) 2021-2027.gadam](#). EP vēlas [pilnveidot ESF fonda darbību](#), lai efektīvāk apkarotu bezdarbu un nabadzības augstos radītājus ES. EP ierosina palielināt ESF+ finansējumu ES daudzgadu budžetā 2021.-2027. gadam par aptuveni 19%, salīdzinot ar Eiropas Komisijas sākotnējo priekšlikumu. Uzlabotais ESF+ apvienotu vairākus pieejamos resursus: [ESF](#) un [Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvu](#), [FEAD](#), [EaSI](#), [ES Veselības programmu](#). Par likumprojekta gala redakciju EP ir jāvienojas ar ES Padomes ministriem; starpinstitutūciju sarunas tika uzsāktas 2019. gada decembrī, kur projekts tiek skatīts nākamā ES daudzgadu budžeta kontekstā.
- [ES sociālās nodrošināšanas koordinācija](#) paredz noteikumus, lai cilvēki nezaudētu savu sociālo nodrošinājumu, pārceļoties uz dzīvi citā ES valstī. EP deputāti atbalstīja priekšlikumu [spēkā esošo noteikumu pārskatīšanai](#), lai tie būtu taisnīgāki, skaidrāki un vieglāk izpildāmi. Parlamentam un Padomei jāvienojas par pārskatīto noteikumu gala redakciju; starpinstitutūciju sarunas paredzēts noslēgt 2020. gada pirmajā pusē.
- [Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds \(EGF\) 2021.-2027. gadam](#) EP [atbalstīja](#) priekšlikumu paplašināt fonda darbības jomu ar mērķi nodrošināt palīdzību, reaģējot lielu pārstrukturēšanas pasākumu gadījumā, kas saistīti ar digitalizāciju, automatizāciju un pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa izmešu līmeni. EP deputāti rosina mainīt fonda nosaukumu, samazināt minimālo zaudēto darba vietu sliekšni no šobrīd esošām 500 līdz 200, pagarināt pārskata periodu ilgumu, kā arī paātrināt pieteikumu iesniegšanas un izskatīšanas procedūras. Par likumprojekta gala redakciju EP ir jāvienojas ar ES Padomes ministriem; starpinstitutūciju sarunas paredzēts uzsākt 2020. gadā, kur projekts tiks skatīts nākamā ES daudzgadu budžeta kontekstā.
- [Eiropas dzimumu līdztiesības stratēģijā 2020.–2025. gadam](#) ir noteiktas galvenās darbības nākamajiem 5 gadiem, tai skaitā saistoši pasākumi attiecībā uz vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību mazināšanu kā privātajā tā valsts sektorā. Paredzams, ka EK līdz 2020. gada beigām iesniegs saistošus darba samaksas pārredzamības pasākumus. Eiropas Parlaments [atzinīgi vērtē](#) Komisijas priekšsēdētājas apņemšanos dzimumu līdztiesības stratēģijas pamatā likt vienādas darba samaksas principu un [aicina pretoties nelabvēlīgai attieksmei pret dzimumu līdztiesību](#), kā arī nosodīt visa veida aicinājumus un rīcības, kas apdraud sieviešu tiesības.

Plašāk: [Eiropas Parlamenta Izpētes dienests: Veselība un sociālais nodrošinājums](#)

Jautājumi par sociālās aizsardzības jomu ir šo EP KOMITEJU kompetencē:

- Nodarbinātības un sociālo lietu komiteja (EMPL). No Latvijas EMPL komitejā darbojas Tatjana Ždanoka (Zaļo un Eiropas Brīvās apvienības grupa).
- Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteja (ENVI). No Latvijas ENVI komitejā darbojas Inese Vaidere (Eiropas Tautas partijas (Kristīgie demokrāti) grupa) un Dace Melbārde (Eiropas Konservatīvo un reformistu grupa).
- Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja (FEMM).

Likumdošanas process Eiropas Savienībā

Eiropas Parlaments un ES Padome (dalībvalstu ministri) kopīgi pieņem ES likumus. Latvijā līdz pat 80% likumu balstīti uz ES lēmumiem. Lai arī Eiropas Komisija (EK) ir vienīgais ES likumdošanas iniciators, Eiropas Parlaments var norādīt, kādi jauni tiesību akti būtu vēlami vai atjaunināmi esošie, un prasīt EK, lai tā sagatavo likumdošanas priekšlikumus.

03/2020

Eiropas Parlamenta birojs Latvijā

Aspazijas bulvāris 28, Rīga, LV-1050, Tālr.: +371 67085460, E-pasts: epriega@europarl.europa.eu, www.europarl.lv